

Nr 48.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förläggande av den under försvarets fabriksverk hörande centrala beklädnadsverkstaden till Karlskrona m. m.

(1:a avd.)

I propositionen nr 30 har Kungl. Maj:t, under återopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över försvarsärenden för den 18 januari 1952, föreslagit riksdagen att dels medgiva att driften vid den till försvarets fabriksverks tvätt- och reparationsanstalt i Karlskrona hörande avdelningen för nytillverkning av skodon må nedläggas, dels ock besluta att försvarets centrala beklädnadsverkstad skall förläggas till de av försvarets fabriksverk disponerade lokalerna å Stumholmen i Karlskrona.

Sedan lång tid tillbaka har inom försvaret bedrivits tillverkning av beklädnadspersedlar vid två för ändamålet inrättade verkstäder, den ena i Stockholm och den andra i Karlskrona. Stockholmsverkstaden, ursprungligen benämnd arméns centrala beklädnadsverkstad (ACB), stod tidigare under ledning av arméförvaltningen, medan verkstaden i Karlskrona, ursprungligen benämnd marinens centrala beklädnadsverkstad (MCB), lydte under marinförvaltningen. Vid sistnämnda verkstad har alltsedan dess tillkomst bedrivits jämväl nytillverkning av skor. Denna tillverkning avsåg till en början endast att täcka marinens eget behov. Efter beslut av 1925 års riksdag avser fabrikationen emellertid skodon även för övriga försvarsgrenar.

Genom beslut av 1940 års riksdag sammanfördes med vissa undantag de staten tillhöriga verkstäder och fabriker, vilka i industriell skala bedrev tillverkning för försvarets behov, till en försvarsväsendets verkstadsnämnd. Enligt beslut av 1943 års riksdag ombildades sedermera försvarsväsendets verkstadsnämnd till ett statligt affärsdrivande verk med enahanda uppgifter, försvarets fabriksstyrelse. Härigenom ställdes dåvarande marinens centrala beklädnadsverkstad och marinens tvättinrättning i Karlskrona från och med den 1 april 1944 samt dåvarande arméns centrala beklädnadsverkstad i Stockholm från och med den 1 maj 1944 under fabriksstyrelsens ledning.

Försvarets fabriksstyrelse samt därunder lydande fabriker och verkstäder benämnas sammanfattningsvis försvarets fabriksverk.

Vid beklädnadsverkstädernas inordnande i fabriksverket ingingo i vardera verkstaden — förutom konfektionsavdelning — även beställningsskrädderi och reparationsavdelning för beklädnadspersedlar. Därjämte funnos vid stockholmsverkstaden en mössavdelning och vid karlskronaavdelningen en avdel-

ning för nytillverkning och en avdelning för reparation av skodon ävensom en tvättanstalt. Från och med den 1 oktober 1948 sammanfördes de båda avdelningar inom fabriksverket där beklädnadstillverkning förekom — i Stockholm och Karlskrona — under en fabrikschef. I samband härmed upphävdes benämningen arméns respektive marinens centrala beklädnadsverkstad och ersattes med benämningen Centrala beklädnadsverkstaden, varvid den i Karlskrona bedrivna beklädnadstillverkningen kom att utgöra en avdelning av sistnämnda verkstad. De i Karlskrona befintliga tvätt- och reparationsavdelningarna samt avdelningen för nytillverkning av skodon sammanfördes till en direkt under styrelsen lydande underförvaltning, benämnd tvätt- och reparationsanstalten i Karlskrona, under omedelbar ledning av en fabriksingenjör. Försvarets skofabrik i Karlskrona ingår sålunda från nämnda tidpunkt som en avdelning i anstalten i fråga.

I anledning av förslag av Kungl. Maj:t i 1947 års statsverksproposition (bil. 25, s. 65—83) om uppförande å viss angiven ort av en ny verkstad har riksdagen — utan att taga ståndpunkt till förläggningsfrågan — för budgetåret 1947/48 under försvarets fabriksfond anvisat ett investeringsanslag av 1 150 000 kronor till uppförande av central beklädnadsverkstad och ett investeringsanslag av 160 000 kronor till anskaffning av maskiner och annan utrustning för samma verkstad.

Verksamheten vid skofabriken i Karlskrona har under de senaste åren i hög grad påverkats av det minskade behovet att nyanskaffa skodon för försvaret. Då det varit svårt för fabriken i dess nuvarande verksamhetsform att erhålla civila beställningar, har följden av de minskade militärbeställningarna blivit, att produktionen måst minskas och att en långsiktig planering av produktionen icke varit möjlig. Dessa omständigheter i förening med vissa brister på det organisatoriska och tekniska planet ha föranlett, att verksamheten under senare år lämnat ett mindre tillfredsställande resultat i ekonomiskt avseende. Försvarets fabriksstyrelse har med hänsyn till svårigheten att upprätthålla en tillfredsställande drift vid fabriken i olika sammanhang bragt frågan om driftens nedläggande under Kungl. Maj:ts prövning. I avvaktan på resultatet av 1945 års skoutrednings undersökningar i ämnet ha emellertid åtgärder vidtagits för att tills vidare upprätthålla driften.

I utlåtande den 1 juni 1951 har skoutredningens majoritet förordat fabriken bibehållande, varvid emellertid räknats med en rekonstruktion av verksamheten. Skoutredningen har funnit att fabriken i Karlskrona genom sin begränsade storlek, sin ensartade produktionsinriktning och sina särpräglade arbetsförhållanden i övrigt icke kan vid jämförelse med de privata och kooperativa skoföretagen betraktas som typisk för en statligt driven skofabrikation. För att en statlig skofabrik fortsättningsvis skall kunna drivas anses sålunda produktionen böra givas en annan inriktning än den nuvarande. En förändring i produktionsinriktningen anses dock icke stå att

vinna med mindre fabriken helt rekonstrueras, varvid anses böra övervägas, huruvida icke bolagsformen vore den lämpligaste. För att fabriken härvid skall bli bärkraftig erfordras en utbyggnad av densamma.

Departementschefen delar den av skoutredningens majoritet uttalade uppfattningen, att en statlig verksamhet på detta område, om den gives tillräckliga resurser i ekonomiskt och tekniskt avseende, bör kunna bli ekonomiskt bärkraftig, men kan med hänsyn till vikten av att sträng återhållsamhet i nuvarande läge iakttages beträffande nyinvesteringar icke tillstyrka, att den statliga sektorn på detta område utvidgas. Mot en utbyggnad av fabriken talar enligt departementschefen även det förhållandet att den svenska skoindustrien enligt inhämtade uppgifter redan nu har en kapacitet, som överstiger behovet.

Att bibehålla skofabriken i dess nuvarande begränsade omfattning synes, framhåller departementschefen vidare, med hänsyn till hittills vunna erfarenheter och de begränsade möjligheterna att under de närmaste åren erhålla militära beställningar icke försvarbart. Departementschefen anser sig därför böra föreslå, att driften vid skofabriken nedlägges så snart ske kan.

Enligt av fabriksstyrelsen gjord undersökning kunna de utrymmen som bli lediga vid skofabrikens nedläggande tagas i anspråk för en utvidgning av beklädnadsverkstaden i Karlskrona. Det skulle härigenom enligt fabriksstyrelsen bli möjligt att till karlskronaverkstaden sammanföra hela den statliga beklädnadstillverkningen. Departementschefen har funnit av fabriksstyrelsen härom framlagt förslag innebära påtagliga fördelar. Sålunda skulle de olägenheter ur kommunal synpunkt, som ett nedläggande av skotillverkningen i Karlskrona skulle kunna medföra, neutraliseras. Vidare skulle genom en sådan lösning av förlägningsfrågan driftkostnaderna för den centrala beklädnadsverkstaden komma att bli icke oväsentligt lägre än vid nybyggnad i Storfors, det alternativ som tidigare närmast varit aktuellt. Genom att förlägga beklädnadsfabriken i sin helhet till de befintliga lokalerna i Karlskrona kunde vidare nybyggnad undvikas. Mot en koncentration av beklädnadstillverkningen till Karlskrona hade tidigare anförts, att denna stad skulle vara ogynnsam ur beredskapssynpunkt. Då emellertid den statliga beklädnadstillverkningen torde få mycket ringa betydelse under beredskap och krig, syntes denna omständighet icke böra tillmätas betydelse. Enligt inhämtade uppgifter kunde en koncentring av denna tillverkning till Karlskrona numera betraktas som gynnsam ur arbetsmarknadssynpunkt. Departementschefen har därför ansett sig böra föreslå, att den centrala beklädnadsverkstaden i sin helhet förlägges till Karlskrona.

Det förutsättes få ankomma på Kungl. Maj:t att efter närmare utredning av fabriksstyrelsen besluta om tidpunkten för skofabrikens nedläggande och beklädnadsverkstadens omorganisation. Därvid anses personalens intressen i görligaste mån böra tillgodoses. Enligt uppgift av fabriksstyrelsen kan all den personal, som för närvarande sysselsättes vid beklädnadsverkstaden i Stockholm och vid skoavdelningen i Karlskrona men som efter nedläggandet av skofabrikationen och förflyttningen av beklädnadsverkstaden i dess helhet till Karlskrona icke kan beredas sysselsättning i beklädnadsverkstaden, i stället erhålla

arbete inom andra av fabriksverkets anläggningar. Departementschefen förutsätter emellertid härvid att fabriksstyrelsen vid en omläggning av driften fäster särskild uppmärksamhet vid att den familjeförsörjande personal, som måste omplaceras, i första hand beredes arbete vid andra försvarsväsendet tillhöriga anläggningar inom samma ort, där vederbörande tidigare haft sin utkomst. Med hänsyn till möjligheterna att i allt fall bereda samtlig personal fortsatt sysselsättning inom försvarsväsendet anses dock ett av 1947 års riksdag lämnat be- myndigande att medgiva ersättning till personal, som blir övertalig vid centralisering av beklädnadsverkstaden, icke komma att behöva utnyttjas.

Genom den föreslagna lösningen av beklädnadsverkstaden lokalfråga anses det av 1947 års riksdag anvisade investeringsanslaget å 1 150 000 kronor till uppförande av central beklädnadsverkstad icke behöva tagas i anspråk. Det samtidigt anvisade investeringsanslaget å 160 000 kronor till anskaffning av maskiner och annan utrustning för central beklädnadsverkstad anses däremot alltfjämt erforderligt.

Fabriksstyrelsen har beräknat kostnaderna för iordningställande av karlskronaverkstadens lokaler till beklädnadsverkstad till omkring 200 000 kronor. Då de erforderliga arbetena äro av underhållskaraktär förutsätts, därest riksdagen bifaller förslaget om förläggande av beklädnadsverkstaden till Karlskrona, kostnaderna för iordningställandet få bestridas av fabriksverkets driftsmedel.

Enligt medgivande av 1947 års riksdag må den nu för beklädnadsverkstaden i Stockholm disponerade fabriksfastigheten efter genomförd centralisering försäljas, därest den ej kommer att användas för annat statligt ändamål. Fabriksstyrelsen har föreslagit, att ifrågavarande fabriksfastighet skall disponeras för ämbetslokaler för styrelsen. Kostnaderna för en därvid erforderlig ombyggnad ha preliminärt beräknats till omkring 500 000 kronor. I avvaktan på den ytterligare utredning i ämnet, som fabriksstyrelsen förebådat, är departementschefen icke nu beredd taga ställning till denna fråga.

Utskottet. Verksamheten vid den till försvarets fabriksverks tvätt- och reparationsanstalt i Karlskrona hörande avdelningen för nytillverkning av skodon har, såsom framgår av den lämnade redogörelsen, under senare år lämnat ett mindre tillfredsställande resultat i ekonomiskt avseende. Driften har därför vid olika tillfällen ifrågasatts skola nedläggas men har i avvaktan på resultat av 1945 års skoutrednings undersökningar i ämnet ansetts tills vidare böra upprätthållas. I sitt numera avgivna utlåtande har skoutredningens majoritet förordat fabriken bibehållande, varvid dock räknats med en rekonstruktion av verksamheten. Departementschefen har emellertid ansett sig av anförda skäl böra föreslå, att driften vid skofabriken nedlägges så snart ske kan. Utskottet ansluter sig till vad departementschefen sålunda föreslagit.

Utskottet anser sig jämväl kunna tillstyrka framlagt förslag om att med utnyttjande av de utrymmen, som genom skofabriken nedläggande bliva lediga, den centrala beklädnadsverkstaden i sin helhet skall förläggas till Karlskrona.

Kostnaderna, beräknade till 200 000 kronor, för iordningställande av fabrikslokaler till beklädnadsverkstad ha förutsatts skola bestridas av fabriksverkets driftsmedel. Utskottet vill i detta sammanhang erinra om att genom den angivna lösningen av beklädnadsverkstadens lokalfråga det av 1947 års riksdag anvisade investeringsanslaget å 1 150 000 kronor till uppförande av central beklädnadsverkstad icke behöver tagas i anspråk.

Tidpunkten för skofabriks nedläggande och beklädnadsverkstadens organisation torde böra bestämmas av Kungl. Maj:t efter närmare utredning av fabriksstyrelsen, varvid personalintressena böra tillgodoses i enlighet med vad departementschefen förutsatt.

Utskottet hemställer,

att riksdagen må

a) medgiva att driften vid den till försvarets fabriksverks tvätt- och reparationsanstalt i Karlskrona hörande avdelningen för nytillverkning av skodon må nedläggas;

b) besluta att försvarets centrala beklädnadsverkstad skall förläggas till de av försvarets fabriksverk disponerade lokalerna å Stumholmen i Karlskrona.

Stockholm den 7 mars 1952.

På statsutskottets vägnar:

MARTIN SKOGLUND.

Närvarande: se under utlåtandet nr 44, dock att herr Hjalmarson deltagit i stället för herr Staxäng.

Reservation

av herr *Pettersson* i Degerfors.
